

Történészekkel történelemről

A hagyományosnak mondható történelmi konferencia mellett történelmi témájú köteteket is bemutatnak a 28. Festum Varadinumon. Szilágyi Aladár közírta *A leszakadt Erdély első száz éve* címmel kötetbe rendezett történészinterjúiból Erdély elmúlt száz éve rajzolódik elénk, Romsics Ignác Széchenyi-díjas történész pedig *Magyarország története* című könyvét mutatta be a Nagyváradon.

Erdély elmúlt száz évéről

A leszakadt Erdély első száz éve című kötet a Szacs vay Akadémia legutóbbi évfolyamának kötete, árulta el Szűcs László, a Várad kulturális folyóirat főszerkesztője. A könyvbe tíz interjú került, ezeket Szilágyi Aladár készítette, az interjúalanyok közül dr. Nagy Mihály Zoltán volt jelen a könyvbemutatón, illetve a Bihar megyei kampánykörúton lévő Winkler Gyula európai parlamenti képviselő is részt vett a beszélgetésben.

Az 1000 év Erdélyben, 100 év Romániában projekt keretében a Szacs vay Akadémia előadásainak Nagyváradon kívül más erdélyi-partiumi helyszínein is voltak, az előadások pedig ebben az évadban Erdély elmúlt száz évére fókuszáltak. Fodor János az impériumváltás stációjáról, Bárdi Nándor az új korszak első éveiről, Sáránci Tamás a II. bécsi döntésről, L. Balogh Béni az erdélyi szétfejlődés kezdeteiről, Romsics Ignác az autonómia ígézetéről és a párizsi békeszerződésről beszélt. Gagy József az 1945-től 1968-ig tartó romániai időszakról, Stefano Bottoni 1956 erdélyi következményeiről, Novák Csaba Zoltán a Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikájáról, Nagy Mihály Zoltán a temesvári és a marosvásárhelyi történésekről, Kiss Tamás pedig az 1990 utáni társadalmi és politikai változásokról értekezett, s ezeket a témákat járta körül az interjúkat készítő Szilágyi Aladár is.

A beszélgetés során szó esett arról, hogy meglehetősen összevisszaság jellemezte Romániában a centenáriumi évre való

felkészülést, Nagy Mihály Zoltán elmondta, nem látta a román történész szakmát például levéltári kutatásokat végezni a korszakról, és felidézte azt is, hogy 2016-ban a Román Tudományos Akadémia közleményt adott ki arról, hogy semmilyen, az I. világháborút érintő programban nem hajlandó együttműködni a Magyar Tudományos Akadémia történészeivel. Ő saját témái, az 1989-es temesvári forradalom és az 1990-es marosvásárhelyi események kapcsán abszurd részleteket is megosztott a közönséggel. Elmondta például, hogy az igazságügyi minisztérium és a belügyi tárca átadott ugyan dokumentumokat a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Bizottságnak (CNSAS), melyekből kiderül, hogy a forradalom első napjaiban a román hadsereg nem a rendszerváltás mellett volt. A védelmi minisztérium iratai ellenben nem kutathatók, a Román Hadtörténelmi Levéltár még jóval az Európai Adatvédelmi Szabályzat bevezetése előtt a személyi adatok védelmére hivatkozva zárta például a politikai perek iratait – ezeket nem polgári bíróság, hanem haditörvényszék előtt folytatták le. Elhangzott az a kevésbé ismert fejlemény, hogy a temesvári történések feltárásán dolgozó katonai ügyészt pár éve főügyészként a korrupcióellenes küzdelemben ismertté vált Laura Codruța Kövesi távolította el tisztségéből.

Magyarország története Nagyváradon

„Ilyet egyszer ír az ember, többet soha” – mondta Romsics Ignác *Magyarország története* című könyvének bemutatóján a nagyváradai várban. A professzor beszélgetőtársai ez alkalommal Szűcs László, Szilágyi Aladár és Szabó Ödön képviselő voltak.

Romsics Ignác elárulta, a könyv megírásának igénye benne merült fel, s végül a Kossuth Kiadó vállalkozott a kötet gondozására. Kezdetben négyezer példányban jelent meg a könyv, azóta az utánnomásokkal 12 ezer eladott példánynál járnak.

A professzor felidézte: az 1993–2003 közötti időszakban az Amerikai Egyesült Államokban tanított kilenc félévet, ekkor szűkebben vett szakterülete, a 19–20. század történelme mellett korábbi korokra is kitekintést kellett adnia az Európa, ezen belül Kelet-Közép-Európa történelmében hiányos ismeretekkel bíró diákoknak. Ehhez pedig magának is olvasnia kellett, és például a magyar őstörténet és középkor egyre izgalmasabbá vált számára. Hazatérése után historiográfiával is foglalkozott, s bár voltak félelmei, úgy érezte, meg kell írnia a könyvet.

Fejezetenként írta meg könyvét, elolvasott mindent, amit szükségesnek ítélt, majd megírta az adott részt. Azt is elárulta, hogy az adott fejezetek végén a korra jellemző kultúrtörténeti érdekességekre is kitért. Időrendben haladt, és a magyar történelem és politika nagy fordulópontjai mentén, de az egyes fejezeteken belül tematizált, árulta el Romsics Ignác. A kötet egyébként öt nagy fejezetből áll, ezek a magyar őstörténet, a magyar királyság a középkorban, a kora újkor, a 19. század, a 20. század.

A könyv megírásakor több szempont vezette, például az, hogy bár a magyarországi közvélemény előtt ismét terjed a magunkat többnek láttatni, mint akik vagyunk nézet, ő tények és adatok alapján arra jutott, hogy Magyarország Nyugat-Európa perifériáján helyezkedik el. A 19. századtól már statisztikai adatok is rendelkezésre álltak, de korábbi korokból például az egyetemek vagy különböző építészeti

stílusokban készült templomok számát és méretét, a könyvnyomtatás kezdetét, a kolostori könyvtárak könyveit stb. össze lehetett hasonlítani. Jó reflexiónak tartja a korbéli utazók leírásait is az adott korokról, hiszen a leírásokból kiderül, hogy például hol voltak kőházak, kövezett utak, festett házfalak, vagy éppen korabeli vízvezeték.

Fontos szempontja volt, hogy az állam- és politikátörténet mellett a művelődéstörténet is megjelenjen a könyvben. Mint mondta, volt több, rövid ideig regnáló huszadik századi magyar miniszterelnök, akit, mivel nem volt jelentős tevékenysége, nem is említ, ellenben Bartók Bélát, Kodály Zoltánt, Ady Endrét vagy József Attilát kihagyhatatlannak ítélte. Emellett akár az étkezési kultúra, a hadtörténet fejlődése vagy akár a tisztálkodás és a szexuális élet is megjelenik az egyes fejezeteknél írott életmód-kitekintésekben.

„Ha a történésznek van állampolgári feladata, az az, hogy felnőttnek tekinti az olvasóit” – fogalmazott a történészprofesszor, s azt is elárulta: a legnehezebb munka a korai korszakok és a közelmúlt történetírása, előbbi azért, mert kevés az adat, a forrás (például a honfoglalás két legmegalapozottabb elméletét közölte, de nem vállalta a döntőbíró szerepét), a közelmúlté pedig azért nehéz, mert a szubjektív emlékezet sok esetben felülírja a történész narratíváját.

FRIED NOÉMI LUJZA